

سنجش شاخص‌های ذهنی کیفیت زندگی شهری با رویکرد شهر سالم.

مطالعه موردی: شهر بهبهان

سیدعلی علوی^{۱*}، محمدرضا عبودی^۲، مهناز دانشور^۳

^۱استادیار جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه تربیت مدرس، تهران

^۲دانشجوی کارشناسی‌ارشد سنجش‌ازدور، دانشگاه تربیت مدرس، تهران

^۳دانشجوی کارشناسی‌ارشد سنجش‌ازدور، دانشگاه تربیت مدرس، تهران

تاریخ دریافت: ۹۴/۲/۱۶؛ تاریخ پذیرش: ۹۵/۶/۲۹

چکیده

شکل‌گیری، رشد و گسترش مفهوم کیفیت زندگی طی نیم‌قرن اخیر، کیفیت زندگی را به مفهوم کلیدی در عرصه مسائل انسانی تبدیل نموده است. امروزه با گسترش زندگی شهری و افزایش نابرابری‌ها، مطالعات کیفیت زندگی به ابزار مهمی جهت برنامه‌ریزی و مدیریت شهرها بدل گشته است. تحلیل شاخص‌های کیفیت زندگی می‌تواند مدیران شهری را برای شناسایی نواحی نیازمند مداخله یاری نماید. این پژوهش در راستای شهر سالم طرح‌ریزی شده است و به لحاظ روش انجام کار، به صورت توصیفی و تحلیلی صورت گرفته است. به منظور کسب اطلاعات لازم جهت شناسایی و آگاهی از وضعیت کنونی کیفیت زندگی شهری در شهر بهبهان، اقدام به برداشت‌های میدانی از طریق تهیه و توزیع پرسش‌نامه بر اساس شاخص‌های ذهنی کیفیت زندگی در قالب ۱۰ متغیر (امنیت محیطی، تعلق مکانی، مشارکت اجتماعی، آلودگی هوا و صوتی و بصری، بهداشت محیط، اشتغال و رضایت شغلی، درآمد و هزینه، حمل‌ونقل، فضای سبز، امکانات و خدمات) در سطح شهر بهبهان گردیده است. جهت سنجش شاخص‌های ذهنی از تحلیل‌های آماری استفاده شده است. مطابق نتایج به‌دست‌آمده رضایتمندی شهروندان از شاخص‌های تأثیرگذار در کیفیت زندگی در منطقه ۱ بیشتر از حد متوسط و در منطقه ۲ پایین‌تر از حد متوسط نشان داده شده است. از میان ۱۰ متغیر، در منطقه ۱، بالاترین میزان رضایت مربوط به متغیر تعلق مکانی است که این امر می‌تواند ناشی از احساس تعلق ساکنان و تمایل به گذراندن اوقات فراغت در منطقه باشد. در منطقه ۲ بالاترین میزان رضایت مربوط به متغیر بهداشت محیط است که می‌تواند متأثر از آب آشامیدنی سالم و نظافت معابر در منطقه باشد؛ همچنین کمترین میزان رضایت در منطقه ۱ و ۲ مربوط به متغیر درآمد و هزینه و توزیع ثروت بوده است که می‌تواند نتیجه درآمد پایین افراد، هزینه‌های زندگی بالا و توزیع نامناسب ثروت و درآمد در جامعه باشد.

واژه‌های کلیدی: کیفیت زندگی، شاخص‌های ذهنی، شهر سالم، بهبهان

مقدمه

امر با شناخت هرچه بیشتر از عوامل مؤثر بر کیفیت زندگی محقق شده است. کیفیت زندگی مفهومی پیچیده و چندبُعدی داشته است که تحت تأثیر مؤلفه‌هایی چون مکان و زمان، ارزش‌های فردی و اجتماعی قرار گرفته است؛ همچنین کیفیت زندگی، ویژگی‌های کلی اجتماعی و اقتصادی محیط را در یک ناحیه نشان داده که می‌تواند ابزاری قدرتمند برای نظارت و برنامه‌ریزی توسعه اجتماع را عرضه نموده است. شکل‌گیری، رشد و گسترش مفهوم کیفیت

در جوامع بشری برخورداری از حداقل رفاه و آسایش از شرایط لازم برای پایداری یک مجموعه انسانی است. یک مجموعه پایدار در بستر برنامه‌ریزی‌های منسجم شکل گرفته است. انسان با توجه به ذات کمال‌گرایانه خود، در برنامه‌ریزی‌ها همواره به دنبال رسیدن به آسایش بیشتر است که این

*نویسنده مسئول: a.alavi@modares.ac.ir

گرفته شده است. از این رو این مطالعه می‌تواند اطلاعات مفیدی را در زمینه شناسایی شاخص‌های کاربردی در مطالعه کیفیت زندگی در نواحی شهری ایران و برنامه‌ریزی همه جانبه به منظور ارتقای کیفیت زندگی شهروندان شهر بهبهان فراهم نماید. امید است که نتایج علمی این پژوهش حاضر بتواند جهت اتخاذ الگوی مداخله هدفمند و مناسب در مراکز شهری، راهکارهای مناسبی در اختیار تصمیم‌سازان و تصمیم‌گیران شهری قرار دهد؛ بنابراین با توجه به طرح مسئله اصلی پژوهش، اهداف ذیل مورد نظر قرار گرفته است.

این پژوهش اهداف علمی زیر را دنبال نموده است:

- شناسایی و سنجش شاخص‌های تأثیرگذار کیفیت (ذهنی) زندگی شهری در منطقه مورد مطالعه
- شناسایی مشکلات و عوامل تأثیرگذار در ارتقاء کیفیت زندگی شهری منطقه مورد مطالعه

مطالعات اولیه در مورد کیفیت زندگی شهری در شهرها و کشورهای توسعه یافته، در حال توسعه و در حال صنعتی شدن جدید از دهه ۱۹۷۰ به بعد مورد توجه جدی قرار گرفته است. تئوری‌ها و مطالعات تجربی کیفیت زندگی، عمدتاً از جوامع غربی نشأت گرفته‌اند. رشته‌های مختلف علمی هر یک کیفیت زندگی را در زمینه‌های خاص و با شاخص‌های محدود بررسی کرده‌اند. در این مورد می‌توان به مطالعات اجتماعی (J. Mason et al., 2010 و wang et al., 2010) و مطالعات محیطی (Gleen et al., 2009) و (S. Westaway, 2006) اشاره نمود. مطالعات زیادی در دنیا در زمینه مطالعات کیفیت زندگی انجام گرفته است که در ذیل نمونه‌هایی از مهم‌ترین آن‌ها آورده شده است.

- لی^۱ در سال ۲۰۰۸ با استفاده از شاخص‌های ذهنی به ارزیابی کیفیت زندگی در شهر تایپه پرداخته است. در این تحقیق ۳۳۱ نفر از ساکنان شهر تایپه به منظور ارزیابی ذهنی ساکنان از کیفیت زندگی مورد مطالعه قرار گرفتند. نتایج این پژوهش نشان داد که محل زندگی، سن،

زندگی طی نیم قرن اخیر، آن را به مفهوم کلیدی و مهم در عرصه مباحث جهانی و مسائل انسانی تبدیل نموده است. مناطق شهری همواره با مسائل مهمی در زمینه‌های محرومیت اجتماعی، بیکاری، کمبود مسکن، ناامنی و غیره مواجه هستند که این مشکلات، کیفیت زندگی شهری را به شدت تحت تأثیر قرار داده است. رشد فیزیکی بی‌رویه شهرها، تغییرات ساختار اجتماعی-اقتصادی، ترافیک و آلودگی، کیفیت مسکن، وجود تشکیلات موازی در زمینه مدیریت مراکز شهری و کمبود یا توزیع نامناسب فضاهای تفریحی باعث افت و نزول کیفیت زندگی در مراکز شهری شده است. امروزه با گسترش شهرها و افزایش نابرابری‌ها، مطالعات کیفیت زندگی به ابزار مهمی جهت برنامه‌ریزی و مدیریت شهرها بدل گشته است. مطالعه کیفیت زندگی از طریق شناسایی نواحی مشکل‌دار، کشف علل نارضایتی شهروندان، عوامل اجتماعی، اقتصادی و محیطی مؤثر بر کیفیت زندگی، اولویت شهروندان در زندگی و پایش و ارزیابی کارایی سیاست‌ها و راهبردهای شهری، سهم چشمگیری در تدوین راهبردها و سیاست‌های شهری دارند (حاتمی‌نژاد و همکاران، ۱۳۹۲: ۳۰).

نتایج مطالعات کیفیت زندگی می‌تواند به ارزیابی سیاست‌ها، رتبه‌بندی مکان‌ها، تدوین استراتژی‌های مدیریت و برنامه‌ریزی‌های شهری و اولویت‌بندی مسائل برای برنامه‌ریزان و مدیران شهری به منظور ارتقای کیفیت زندگی شهروندان کمک نماید؛ همچنین یافته‌های کیفیت زندگی می‌تواند برای بازشناسی استراتژی‌های سیاست‌های قبلی و طراحی سیاست‌های برنامه‌ریزی آینده استفاده شود (Lee, 2008:1207). در ایران به دلیل رشد سریع کالبدی، هجوم مهاجران، عدم برنامه‌ریزی و مهم‌تر از همه اعمال سیاست‌ها و روش‌های ناکارآمد در مواجهه با مشکلات شهری و بی‌توجهی به نقش این مراکز، مسائل و مشکلات شهری به صورت شدیدتری ظاهر شده‌اند. در این پژوهش، شهر بهبهان به عنوان یکی از شهرهای مهم استان خوزستان از نظر اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و فرهنگی مطرح مورد مطالعه قرار

- افشین کوبی در مقاله‌ای تحت عنوان برنامه‌ریزی به‌منظور ارتقای کیفیت زندگی در مراکز شهری به این نتیجه رسیده است که شاخص‌های کیفیت زندگی شهری بیشتر ارزش محورند. معیارهای کیفیت زندگی شهری را در شش عرصه اصلی "زیباشناختی، اجتماعی، اقتصادی، کالبدی، حمل و نقل و زیست‌محیطی طبقه‌بندی و ارائه کرده است.

- فرجی ملانی و همکاران (۱۳۹۱) در مقاله تحلیلی بر مفهوم کیفیت زندگی شهری در شهر بابلسر شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی، کالبدی و محیطی و روانی یا ذهنی را ارزیابی کردند و به این نتیجه رسیدند که محلات شهر بابلسر از نظر شاخص‌های مورد بررسی دارای نوعی شکاف عمیق بوده است.

- عزیزپور و همکاران (۱۳۹۳) در مقاله‌ای با عنوان تحلیل فضایی کیفیت زندگی در سکونتگاه‌های روستایی در دهستان قرق شهرستان گرگان به این نتیجه دست یافتند که کیفیت زندگی در ناحیه مورد مطالعه از دید روستاییان در ابعاد محیطی و کالبدی دارای شرایط مناسب‌تری بوده است. همچنین تفاوت فضایی بر اساس شاخص‌های ذهنی متأثر از عوامل بعد فاصله روستاها از جاده اصلی، فاصله روستا از شهر گرگان و تنوع قومیتی می‌باشد.

- نجفی‌کانی و همکاران (۱۳۹۴) در مقاله‌ای تحت عنوان سنجش شاخص‌های توسعه در مناطق شهری کاشان با تأکید بر کیفیت زندگی به این نتیجه دست یافتند که تفاوت معناداری تا سطح ۹۹ درصد در رابطه با مؤلفه‌های اقتصادی و کالبدی-زیست محیطی و تفاوت معنادار ۹۵ درصد بین مؤلفه‌های اجتماعی در سطح نواحی مورد مطالعه وجود دارد.

مبانی نظری، مفاهیم و رویکردها

کیفیت زندگی شهری: توجه به کیفیت زندگی و مفاهیم مربوط به آن به اواخر دهه ۱۹۶۰ برمی‌گردد.

تحصیلات و درآمد، سایر شاخص‌ها را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

- سانتوس و مارتینز^۱ در سال ۲۰۰۷ در پژوهشی که به منظور نظارت بر کیفیت زندگی در شهر پورتو انجام شد، جنبه‌های "جامعه شرایط محیطیست، شرایط اجتماعی و شرایط اقتصادی را در نظر گرفته‌اند.

- شارکی^۲ در سال ۲۰۰۹ به شناسایی و ارزیابی عملکرد توسعه اقتصادی در نواحی روستایی ایندیانا پرداخت. وی با استفاده از تجزیه و تحلیل داده‌ها در سطح شهرستان، کیفیت زندگی در رابطه با این موضوع را مطالعه کرده است.

کیفیت زندگی در ایران از جنبه‌های مختلفی پژوهش و بررسی شده است؛ هرچند که به‌صورت نظام‌مند و با یک هدف جامع برای کل ایران نبوده است اما در چند محور عمده بررسی‌ها انجام شده است. دکتر رضوانی و همکارانش در سال ۱۳۸۷ در مقاله‌ای مروری به بررسی مفاهیم، شاخص‌ها و مدل‌های کیفیت زندگی و ارائه مدلی برای سنجش کیفیت زندگی در نواحی روستایی پرداختند.

- دکتر غلامرضا غفاری و همکارانش در سال ۱۳۸۷ به بررسی مفهوم کیفیت زندگی در محتوای برنامه توسعه در ایران قبل و بعد از انقلاب اسلامی پرداخته‌اند. نتایج این مطالعه نشان داده است که در هیچ‌یک از برنامه‌ها، امور رفاهی و اجتماعی به سطح سیاست‌گذاری ارتقاء نیافته‌اند و به مسائل اجتماعی از منظر اقتصادی نگاه شده است.

- کیفیت زندگی مردم تهران بر اساس پرسش‌نامه‌ای تحت عنوان WHOQOL-BREF توسط نجات و همکاران در سال ۱۳۸۶ با محوریت سلامت مورد بررسی قرار گرفته است که یافته‌های آن حاکی از پایین‌تر بودن امتیاز دامنه‌های شرکت‌کنندگان در تهران نسبت به مطالعات سازمان جهانی بهداشت داشته است.

1. Santos and Martins
2. Sharkey

زندگی اشاره نمود: نگرش خردنگر (ارتباط کیفیت زندگی با شرایط افراد)، نگرش چندوجهی (توصیف حوزه‌های چندگانه کیفیت زندگی و تأثیر متقابل آن‌ها)، نگرش عینی و ذهنی (ارتباط آرمان و هدف زندگی با شرایط عینی زندگی) (سیدعلی بدری و همکاران، ۱۳۹۲: ۵۸).

در این پژوهش مبنای مطالعه بر اساس تعریف زیر در نظر گرفته شده است: "کیفیت زندگی یعنی توجه به شاخص‌های فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و محیطی و روانی در وجه ذهنی در روند برنامه‌ریزی کیفیت زندگی".

شاخص‌های عینی و ذهنی کیفیت زندگی شهری:

برای سنجش کیفیت زندگی دو نوع شاخص کاملاً جدا از یکدیگر لازم است: نخست: بُعد ذهنی کیفیت زندگی نشان‌دهنده چگونگی ارزیابی و احساس فرد در مورد زندگی است. در این بعد هر فرد چگونه زیستن خود و احساسش از زندگی را ارزیابی می‌کند. دوم، شاخص‌های ذهنی که کیفیت زندگی این واقعیت که زندگی فرد چگونه توسط جهان خارج و محیط‌های اطراف درک و تفسیر می‌شود تبیین می‌گردد (سیدعلی بدری و همکاران، ۱۳۹۲: ۵۸ و Allen, Vogt and Cordes, 2002:14). شاخص‌های ذهنی منعکس‌کننده ارزیابی ذهنی افراد از زندگی می‌باشند. این ارزیابی‌ها با استفاده از اطلاعات افراد که وضعیت خود را از طریق پرسش‌نامه یا سرشماری‌ها اظهار نموده‌اند به دست می‌آید. شاخص‌های ذهنی برای اهداف برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری نسبت به شاخص‌های عینی ارجح‌تر است؛ زیرا این شاخص‌ها بازخوردهای ارزشمندی را برای برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران فراهم نموده است (Das, 2008:298).

کیفیت زندگی شهری و شهر سالم: شهر به‌عنوان مکان زیست انسان‌ها نیازمند تأمین استانداردهایی است که می‌توان آن را استانداردهای کیفیت زندگی نامید. در طول چند دهه اخیر توسعه بی‌رویه شهرنشینی، ازدیاد جمعیت، عدم مدیریت بهینه امکانات و غیره باعث ایجاد ناهمگونی‌ها و مشکلات عدیده‌ای در شهرها شده است که توجه برنامه‌ریزان و

به‌طور کلی، تعریف این عبارت دارای ابهام مفهومی می‌باشد (قالیباف و همکاران، ۱۳۸۸: ۱۶۵؛ Epley; Khizindar, 2009 Menon, 2007). یکی از دلایل این پیچیدگی، چندوجهی بودن مفهوم آن است. امروزه سطح زندگی تنها به مفهوم وضعیت مادی نیست، بلکه به گفته لاتوش باید میان "زندگی خوب" و "زندگی کمی" تفاوت قائل شد؛ چراکه زندگی خوب بیشتر ناظر بر ارزش‌های اجتماعی و فرهنگی است، در حالی که زندگی کمی، یکی کردن هدف‌های افراد جامعه (یکسان‌سازی نیازهای انسانی) است (آسایش، ۱۳۸۰: ۹۴).

مفهوم کیفیت زندگی که در ابتدا به رعایت حداقل استانداردهای ممکن جهت زندگی و در واقع حق داشتن زندگی معطوف شده است، با گذشت زمان، پیشرفت فناوری، بالا رفتن معلومات و تحصیلات اجتماعی، مباحث مربوط به اصالت فرد و بالا رفتن سطح توقعات و خواسته‌های فردی و اجتماعی شامل دایره تمامی انسان‌ها و تمامی تمایلات بشر برای داشتن حداکثر آسایش در زندگی گردیده است (امینی، ۱۳۸۵: ۳).

آنچه باعث برطرف کردن نیازهای انسانی گردیده شکاف بین امید و انتظار را برطرف می‌نماید یا به حداقل می‌رساند خود حاکی از کیفیت زندگی و به تعبیری کیفیت زندگی استاندارد در یک جامعه بوده است (شیخی، ۱۳۸۶: ۱۲۵). اصطلاح کیفیت زندگی به‌طور کلی به وضعیت محیطی که مردم در آن زندگی می‌کنند مثل آلودگی، کیفیت مسکن و همچنین برخی صفات و ویژگی‌های خود مردم، مثل سلامت و دسترسی اشاره داشته است (Pacione, 2003:1&2).

کیفیت زندگی، ویژگی‌های کلی اجتماعی-اقتصادی محیط یک ناحیه را نشان داده و می‌تواند به‌عنوان ابزاری قدرتمند برای نظارت بر برنامه‌ریزی توسعه اجتماعی به کار رود (Pal et al., 2005:326). کیفیت زندگی میزان واقعی رفاه تجربه شده به‌وسیله افراد و گروه‌ها تحت شرایط اجتماعی و اقتصادی عمومی است (سیدعلی بدری و همکاران، ۱۳۹۲: ۵۷). امروزه می‌توان به سه رویکرد عمده در زمینه کیفیت

طبیعی، محیطی و استعداد ساکنان خویش مطلع بوده و براساس آن به استقبال یک آینده مطمئن برود (پژوهان و قدمی، ۱۳۹۰: ۴۴).

کیفیت زندگی در معنای واقعی آن نمی‌تواند مستقل از مناسبات، روابط و پیوندهای مشترک اجتماعی و وابستگی متقابل در زمینه عدالت توزیعی که امنیت شخصی و اقتصادی، حمایت شهروندی و حقوق انسانی را تنظیم می‌کند، مفهوم‌سازی شود (لطفی و صابری، ۱۳۹۱: ۴۹).

شاخص‌ها و متغیرهای تأثیرگذار کیفیت زندگی شهری: با توجه به چندبعدی بودن مفهوم کیفیت زندگی شهری، تنوع شاخص‌های مورد استفاده در مطالعات کیفیت زندگی امری بدیهی است. مهم‌ترین اصول مورد نظر در انتخاب شاخص‌های کیفیت زندگی عبارت‌اند از:

۱. جامعیت (تحلیل تمام جوانب اجتماعی، اقتصادی و غیره)
  ۲. عینیت (واقعی است و توانایی ارائه نتایج علمی را دارد)
  ۳. استقلال (اجتناب از ذکر عناصر همپوش)
  ۴. قابلیت سنجش (قابلیت به‌کارگیری در تکنیک‌های مطالعاتی)
  ۵. دسترسی (سهولت در گردآوری داده‌ها) (فرجی ملائی و همکاران، ۱۳۹۱: ۵۲)
- بر پایه مطالعات انجام‌شده در منطقه موردنظر، اندازه‌گیری کیفیت زندگی شهری بر پایه ۴ شاخص اصلی و در بُعد ذهنی صورت گرفته است که در جدول (۱) معرفی شده است.

مدیران شهری را به سمت بهبود شرایط ناشی از این مشکلات جلب نموده است.

به‌طور کلی هدف از مطرح کردن مفهوم کیفیت زندگی شهری، اصلاح و تکامل مفهوم توسعه برای رسیدن به شهری ایده‌آل و سالم می‌باشد. شهر سالم، عرصه ظهور سیاست‌های هماهنگ اجرایی به دست مردم و در جهت تأمین محیطی سالم برای رشد استعدادها و خلاقیت‌ها و فضایی مناسب جهت تأمین سلامت شهروندان است (رهنما و همکاران، ۱۳۹۰: ۳). به یقین ایجاد یک شهر سالم نیازمند وجود پارامترهایی در سطوح کوچک در شهرها می‌باشد که از این پارامترها به‌عنوان شاخص‌های کیفیت زندگی نام‌برده می‌شود. اکثر محققان و صاحب‌نظران معتقدند که کیفیت زندگی دارای ابعاد گوناگون فیزیکی، اجتماعی، روان‌شناختی، محیطی و اقتصادی است (بدری و همکاران، ۱۳۹۲: ۵۸). جوامع سالم دارای مشخصات منحصربه‌فرد هستند ولی اصول مشترکی دارند، که به ما اجازه در نظر گرفتن آن‌ها را به‌صورت کلی می‌دهد. اصول ۱۴ گانه شهر سالم عبارت‌اند از: حیات‌بخشی پایدار، ایمنی و امنیت، بهره‌وری اقتصادی، تعاون، دسترسی، تعادل، سازگاری، پویایی (توسعه منظم)، هویت، زیبایی، تنوع، بهره‌وری وقت آزاد، بسته در نظر گرفتن شهر، احساس تعلق (زیاری و جهان‌بان‌نژاد، ۱۳۸۸: ۲۲).

شرایط ایجاد یک شهر سالم زمانی فراهم می‌گردد که مجموعه‌ای از پایداری‌های اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی به وجود آید؛ همچنین بایستی بتواند ضروریات و دغدغه‌های شهروندان را در فراروری هر برنامه‌ریزی بگذارد. ضمن این‌که درعین حال از امکانات

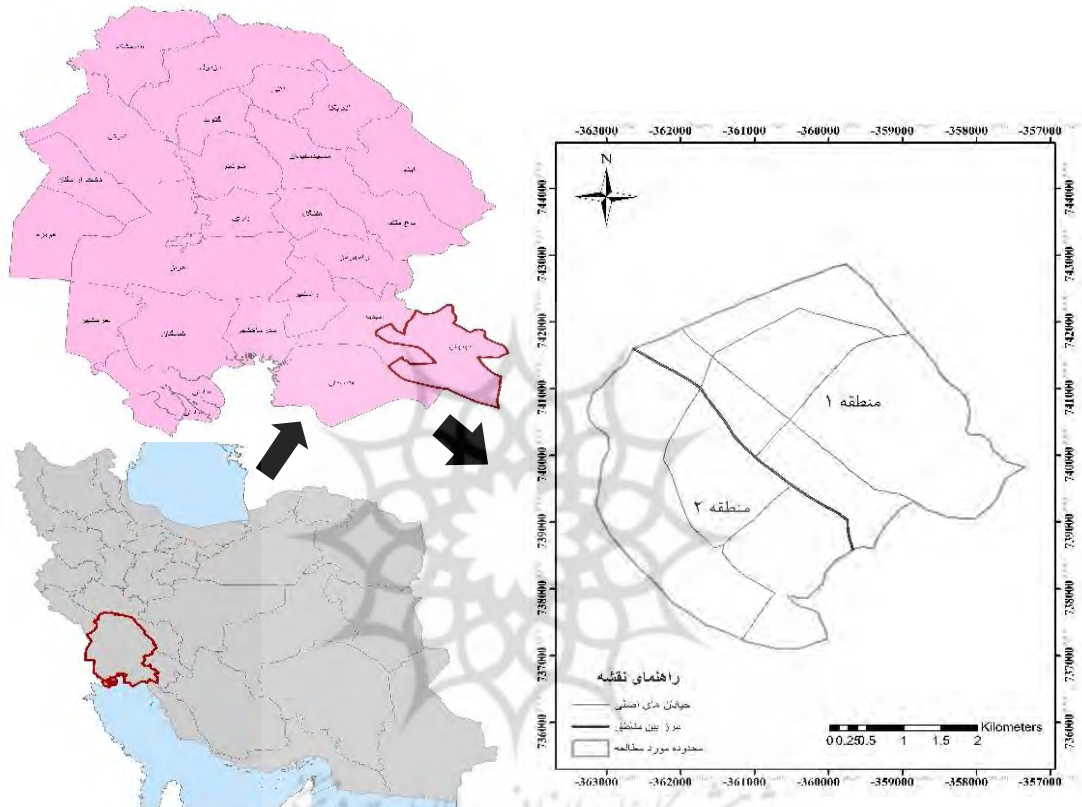
جدول ۱: معرفی شاخص‌ها و متغیرهای پژوهش

متغیرها	شاخص‌ها
اشتغال و رضایت شغلی، درآمد و هزینه و توزیع ثروت	اقتصادی
امنیت محیطی، مشارکت اجتماعی، تعلق مکانی	اجتماعی
حمل و نقل، فضای سبز، امکانات و خدمات	کالبدی
آلودگی هوا و آلودگی صوتی و بصری، بهداشت محیط	زیست‌محیطی

محدوده و قلمرو پژوهش

شهر بهبهان در جنوب شرقی استان خوزستان قرار گرفته است و مرکز شهرستان بهبهان است که از طرف شمال و شمال شرقی به استان کهگیلویه و بویراحمد و استان فارس، از جنوب به استان بوشهر، از غرب به شهرستان رامهرمز و شهرستان اهواز و از شرق به شهرستان گچساران محدود می‌شود. طبق آمار

جمعیتی مرکز آمار ایران و سرشماری عمومی نفوس و مسکن، جمعیت شهر بهبهان ۱۰۷۴۱۲ نفر می‌باشد. شهر بهبهان با وسعتی معادل ۲۰۸۶ کیلومترمربع در عرض جغرافیایی ۳۰ درجه و ۳۵ دقیقه و ۴۴ ثانیه و طول جغرافیایی ۵۰ درجه و ۱۴ دقیقه و ۳۰ ثانیه قرار دارد.

شکل ۱: محدوده شهر بهبهان و منطقه‌های مطالعه شده

(منبع: نگارندگان ۱۳۹۷)

روش تحقیق

این پژوهش به صورت توصیفی و تحلیلی انجام شده است. برای دستیابی به ادبیات نظری پژوهش از روش‌های توصیفی با مرور ادبیات مربوط به مفاهیم کیفیت زندگی استفاده شده است؛ همچنین از روش‌های تحلیلی برای سنجش میزان کیفیت در محدوده مورد مطالعه و تأثیرگذاری متغیرها بر رضایتمندی ساکنان به صورت توأمان استفاده شده است. معیارها با توجه به مبانی نظری پژوهش و بر

اساس هدف مطالعه، با مرور مدل‌ها و معیارهای دیگر مطالعات و همچنین با مطالعه منطقه مورد نظر انتخاب گردیده است. روش گردآوری داده‌ها به صورت کتابخانه‌ای-میدانی صورت گرفته است. در این پژوهش به منظور کسب اطلاعات لازم در خصوص شناسایی و آگاهی از وضعیت کنونی کیفیت زندگی در شهر بهبهان، اقدام به برداشت میدانی از طریق تهیه و توزیع پرسش‌نامه‌هایی بر اساس شاخص‌های کیفیت زندگی (شاخص‌های ذهنی) در سطح شهر بهبهان

آماري به‌عنوان حجم نمونه انتخاب شدند. جهت تعیین اعتبار پرسش‌نامه، آزمون مقدماتی به‌عمل آمد. بدین‌ترتیب که پرسش‌نامه در مرحله اصلاحی توسط ۳۰ نفر از افراد بالای ۲۰ سال از سطح شهر بهبهان، خارج از نمونه تحقیق تکمیل گردید تا اطمینان حاصل شود که افراد پاسخگو تمام پرسش‌ها را درک کرده‌اند. سپس اصلاحات در پرسش‌ها اعمال گردید.

یافته‌های پژوهش

نتایج حاصل از یافته‌های میدانی در هریک از قلمروهای موردبررسی در جداول اطلاعاتی و نمودارهایی شامل میانگین، مد، درصد پاسخ‌های داده‌شده در مد، مجموع عددی پاسخ‌ها و آزمون T و در قالب دو بخش یافته‌های توصیفی و یافته‌های تحلیلی ارائه‌شده است. شایان‌ذکر است شهر بهبهان به ۲ منطقه تقسیم‌بندی شده است و ۱۹۱ پرسش‌نامه در هر منطقه توزیع شده است.

یافته‌های آماره‌های توصیفی در منطقه شماره ۱

شاخص اقتصادی: شاخص اقتصادی دارای ۲ متغیر اشتغال و رضایت شغلی و درآمد و هزینه و توزیع ثروت می‌باشد. نتایج حاصل از نظرات شهروندان در این شاخص در جدول (۲) آورده شده است. متغیر اشتغال و رضایت شغلی در این پژوهش توسط ۲ گویه سنجش گردیده است. در قلمرو اشتغال و رضایت شغلی بالاترین رضایت مربوط به گویه رضایتمندی از میزان ساعات کاری است که ۴۹,۲۲ درصد از پاسخگویان گزینه رضایتمندی متوسط را انتخاب کرده‌اند. بیشترین نارضایتی مردم مربوط به گویه رضایتمندی از امکان انتخاب شغل است که رضایتمندی ۵۸,۶۴ درصد پاسخگویان، در حد کم است. متغیر درآمد و هزینه و توزیع ثروت در این پژوهش توسط ۳ گویه سنجش گردیده است. در قلمرو درآمد و هزینه و توزیع ثروت بالاترین رضایت مربوط به گویه رضایتمندی از هزینه‌های زندگی است که ۴۹,۲۱ درصد از پاسخگویان گزینه رضایتمندی متوسط را انتخاب کرده‌اند. بیشترین نارضایتی مردم مربوط به

گردیده است. با توجه به عدم دسترسی به پارامترهای لازم جهت سنجش شاخص‌های عینی، این مطالعه فقط در بخش شاخص‌های ذهنی کیفیت زندگی انجام پذیرفته است. شهر بهبهان یک منطقه شهرداری دارد اما به دلیل تحلیل دقیق‌تر و ارائه بهتر پیشنهادها افزایش شاخص‌های کیفیت زندگی، منطقه مورد مطالعه به ۲ منطقه تقسیم‌شده است و پرسش‌نامه‌ها نیز در این مناطق توزیع شده است. در بخش تحلیلی جهت سنجش شاخص‌های کیفیت زندگی شهری در منطقه مورد مطالعه از تحلیل‌های آماری استفاده شده است.

در ارزش‌گذاری هریک از پرسش‌های از طیف ۵ گزینه‌ای لیکرت با گزینه‌های خیلی کم، کم، متوسط، زیاد و خیلی زیاد استفاده گردید. در تجزیه و تحلیل داده‌ها به ترتیب کدهای ۱، ۲، ۳، ۴ و ۵ را گرفتند. امتیاز ۱ نشان‌دهنده کمترین میزان کیفیت و رضایت ساکنان و امتیاز ۵ نشان‌دهنده بیشترین میزان رضایت ساکنان از پرسش‌های مربوطه است.

جامعه آماری و تعیین حجم نمونه: جامعه آماری در این پژوهش افراد بالای ۲۰ سال شهر بهبهان می‌باشد. جهت برآورد حجم نمونه از روش کوکران استفاده شده است که در رابطه ۱ نشان داده شده است.

$$n = \frac{t^2 pq}{d^2 \left(1 + \frac{1}{N} \left(\frac{t^2 pq}{d^2} - 1 \right) \right)} \quad \text{رابطه ۱.}$$

در این فرمول، n حجم نمونه موردنیاز، t اندازه متغیر در توزیع نرمال، p درصد توزیع صفت در جامعه یعنی نسبت درصد افرادی است که دارای صفت مورد مطالعه هستند، q درصد افرادی که فاقد آن صفت در جامعه هستند، d تفاضل نسبت واقعی صفت در جامعه با میزان برآورد آن صفت در جامعه است که حداکثر نسبت آن تا ۰,۰۵ است و دقت نمونه‌گیری نیز به آن بستگی دارد و N حجم جامعه آماری است (حافظنیا، ۱۳۸۹:۱۳۸۹)

$$t = 1,96 \quad p = 0,5 \quad q = 0,5 \quad d = 0,05 \\ N = 97611$$

طبق فرمول کوکران، با سطح اطمینان ۹۵ درصد و ضریب اطمینان ۵ درصد، تعداد ۳۸۲ نفر از جامعه

گویه رضایتمندی از توزیع ثروت در جامعه است که است. رضایتمندی ۶۱,۲۶ درصد پاسخگویان، در حد کم

جدول ۲- آماره‌های شاخص اقتصادی منطقه ۱

ردیف	متغیرها	گویه‌ها	میانگین پاسخ‌ها	مد پاسخ‌ها	پاسخ‌های مد (%)	مجموع عددی پاسخ‌ها
۱	اشتغال و رضایت شغلی	رضایتمندی از امکان انتخاب شغل	۲,۵۰	۲	۵۸,۶۴	۴۷۷
۲	اشتغال و رضایت شغلی	رضایتمندی از میزان ساعات کاری	۲,۷۰	۳	۴۹,۲۲	۵۱۶
۳	درآمد و هزینه و توزیع ثروت	رضایتمندی از میزان درآمد	۲,۴۷	۳	۴۵,۰۳	۴۷۲
۴	درآمد و هزینه و توزیع ثروت	رضایتمندی از هزینه‌های زندگی	۲,۵۷	۳	۴۹,۲۱	۴۹۱
۵	درآمد و هزینه و توزیع ثروت	رضایتمندی از توزیع ثروت و درآمد	۲,۳۰	۲	۶۱,۲۶	۴۳۹

شاخص اجتماعی

بالاترین رضایت مربوط به گویه احساس تعلق به منطقه است که ۴۱,۸۸ درصد از پاسخگویان گزینه رضایتمندی زیاد را انتخاب کرده‌اند. متغیر مشارکت اجتماعی در این پژوهش توسط ۳ گویه سنجش گردیده است. در قلمرو مشارکت اجتماعی بالاترین رضایت مربوط به گویه میزان تمایل به شرکت در امور خیریه و پروژه‌های اجتماعی می‌باشد که ۴۲,۴۰ درصد از پاسخگویان گزینه رضایتمندی زیاد را انتخاب کرده‌اند.

شاخص اجتماعی دارای ۳ متغیر امنیت محیطی، مشارکت اجتماعی و تعلق مکانی است که نتایج حاصل از پرسش‌نامه‌ها در جدول (۳) آورده شده است. متغیر امنیت محیطی در این پژوهش توسط ۴ گویه سنجش گردیده است. در قلمرو امنیت محیطی بالاترین رضایت مربوط به گویه امنیت تردد در ساعات پایانی شب می‌باشد که به ترتیب ۳۹,۷۹ درصد از پاسخگویان گزینه رضایتمندی زیاد را انتخاب کرده‌اند. متغیر امنیت شامل ۳ می‌باشد. در قلمرو تعلق مکانی

جدول ۳: آماره‌های شاخص اجتماعی منطقه ۱.

ردیف	متغیرها	گویه‌ها	میانگین پاسخ‌ها	مد پاسخ‌ها	پاسخ‌های مد (%)	مجموع عددی پاسخ‌ها
۱	امنیت محیطی	امنیت تردد در ساعات پایانی شب	۳,۵۳	۴	۳۹,۷۹	۶۷۶
۲	امنیت محیطی	عدم وجود فضاهای پلاستفاده و متروک	۲,۹۷	۴	۳۷,۷۰	۵۶۸
۳	امنیت محیطی	عدم تردد افراد شرور و بزهکار	۳,۰۶	۴	۲۹,۸۴	۵۸۶
۴	امنیت محیطی	روشنایی مناسب معابر در شب	۳,۱۵	۳	۳۷,۶۹	۶۰۳
۵	تعلق مکانی	چقدر منطقه خود را سرزنده میدانید؟	۳,۹۴	۴	۳۶,۶۵	۷۵۳
۶	تعلق مکانی	احساس تعلق به منطقه	۳,۷۹	۴	۴۱,۸۸	۷۲۵
۷	تعلق مکانی	میزان تمایل به گذراندن اوقات فراغت در منطقه	۳,۷۱	۳	۳۹,۷۹	۷۰۸
۸	مشارکت اجتماعی	میزان تمایل به شرکت در امور خیریه و پروژه‌های اجتماعی	۳,۶۸	۴	۴۲,۴۰	۷۰۴
۹	مشارکت اجتماعی	میزان همکاری با نهادهای عمومی در بهسازی و نوسازی	۳,۳۹	۴	۳۶,۶۵	۶۴۷
۱۰	مشارکت اجتماعی	چه حد احساس خوبی از مشارکت با دیگران دارید؟	۳,۷۸	۴	۴۰,۸۳	۷۲۲

شاخص کالبدی

گردیده است. در قلمرو فضای سبز بالاترین رضایت مربوط به گویه توزیع مناسب فضای سبز است که ۵۲,۸۸ درصد از پاسخگویان گزینه رضایتمندی متوسط را انتخاب کرده‌اند. متغیر امکانات و خدمات در این پژوهش توسط ۴ گویه سنجش گردیده است. در قلمرو امکانات و خدمات بالاترین رضایت مربوط به گویه دسترسی مناسب به خدمات بانکی است که ۶۴,۴۰ درصد از پاسخگویان گزینه رضایتمندی خیلی زیاد را انتخاب کرده‌اند. بیشترین نارضایتی مردم مربوط به گویه دسترسی مناسب به خدمات فرهنگی است که رضایتمندی ۵۷,۰۷ درصد پاسخگویان، در حد کم است.

این شاخص دارای ۳ متغیر حمل‌ونقل و فضای سبز و امکانات و خدمات می‌باشد. نتایج حاصل از نظرات شهروندان در این شاخص در جدول (۴) آورده شده است. متغیر حمل‌ونقل در این پژوهش توسط ۴ گویه سنجش گردیده است. در قلمرو حمل‌ونقل بالاترین رضایت مربوط به گویه رضایتمندی از تردد در سطح منطقه است که ۴۹,۲۱ درصد از پاسخگویان گزینه رضایتمندی زیاد را انتخاب کرده‌اند. بیشترین نارضایتی مردم مربوط به گویه دسترسی مناسب به پارکینگ عمومی است که رضایتمندی ۶۵,۴۵ درصد پاسخگویان، در حد کم است. متغیر درآمد و هزینه و توزیع ثروت در این پژوهش توسط ۲ گویه سنجش

جدول ۴: آماره‌های شاخص کالبدی منطقه ۱

ردیف	متغیرها	گویه‌ها	میانگین پاسخ‌ها	مد پاسخ‌ها	پاسخ‌های مد (%)	مجموع عددی پاسخ‌ها
۱	حمل و نقل	میزان رضایتمندی از تردد در سطح منطقه	۳,۶۱	۴	۴۹,۲۱	۶۹۱
۲	حمل و نقل	میزان دسترسی به ایستگاه‌های اتوبوس و تاکسی	۲,۲۶	۲	۶۱,۷۸	۴۳۲
۳	حمل و نقل	رضایتمندی از هزینه حمل‌ونقل عمومی	۳,۲۴	۳	۵۰,۷۹	۶۱۸
۴	حمل و نقل	دسترسی مناسب به پارکینگ عمومی	۱,۷۱	۲	۶۵,۴۵	۳۲۶
۵	فضای سبز	توزیع مناسب فضای سبز	۳,۲۴	۳	۵۲,۸۸	۶۱۹
۶	فضای سبز	وجود تعداد کافی پارک و فضای سبز	۳,۲۱	۳	۴۷,۶۴	۶۱۳
۷	امکانات و خدمات	دسترسی مناسب به خدمات بانکی	۴,۵۷	۵	۶۴,۴۰	۸۷۳
۸	امکانات و خدمات	دسترسی مناسب به خدمات بهداشتی	۳,۱۲	۳	۴۲,۹۳	۵۹۷
۹	امکانات و خدمات	دسترسی مناسب به خدمات فرهنگی	۱,۸۱	۲	۵۷,۰۷	۳۴۶
۱۰	امکانات و خدمات	دسترسی مناسب به خدمات آموزشی	۴,۱۴	۴	۴۹,۲۱	۷۹۰

شاخص زیست‌محیطی

مربوط به گویه وجود مبلمان مناسب در منطقه است که رضایتمندی ۵۳,۹۳ درصد پاسخگویان، در حد کم بوده است. متغیر بهداشت محیط در این پژوهش توسط ۳ گویه سنجش گردیده است. در قلمرو بهداشت محیط بالاترین رضایت مربوط به گویه نظافت مناسب معابری باشد که ۵۱,۳۰ درصد از پاسخگویان گزینه رضایتمندی زیاد را انتخاب کرده‌اند. بیشترین نارضایتی مردم مربوط به گویه وجود سطل و مخازن زباله در معابر است که رضایتمندی ۵۳,۴۰ درصد پاسخگویان، در حد کم بوده است.

شاخص زیست‌محیطی دارای ۲ متغیر آلودگی هوا و آلودگی صوتی و بصری و بهداشت محیط می‌باشد که نتایج حاصل از پرسش‌نامه‌ها در جدول (۵) آورده شده است. متغیر آلودگی هوا و صوتی و بصری در این پژوهش توسط ۳ گویه سنجش گردیده است. در قلمرو آلودگی هوا و صوتی و بصری بالاترین رضایت مربوط به گویه نبود آلودگی هوا ناشی از وسایل نقلیه می‌باشد که ۴۷,۱۲ درصد از پاسخگویان گزینه رضایتمندی زیاد را انتخاب کرده‌اند. بیشترین نارضایتی مردم

جدول ۵: آماره‌های شاخص زیست‌محیطی منطقه ۱

ردیف	متغیرها	گویه‌ها	میانگین پاسخ‌ها	مد پاسخ‌ها	پاسخ‌های مد (%)	مجموع عددی پاسخ‌ها
۱	آلودگی هوا و صوتی و بصری	نبود آلودگی هوا ناشی از وسایل نقلیه	۳,۷۲	۴	۴۷,۱۲	۷۱۲
۲	آلودگی هوا و صوتی و بصری	نبود آلودگی صوتی ناشی از سروصدای وسایل نقلیه	۳,۱۱	۳	۴۲,۹۳	۵۹۵
۳	آلودگی هوا و صوتی و بصری	وجود مبلمان مناسب در منطقه	۱,۸۰	۲	۵۳,۹۳	۳۴۵
۴	بهداشت محیط	برخورداری از آب آشامیدنی سالم	۳,۲۷	۴	۴۴,۵۰	۶۲۴
۵	بهداشت محیط	نظافت مناسب معابر	۳,۷۰	۴	۵۱,۳۰	۷۰۸
۶	بهداشت محیط	وجود سطل و مخازن زباله در معابر	۱,۶۹	۲	۵۳,۴۰	۳۲۳

رضایتمندی از امکان انتخاب شغل است که رضایتمندی ۶۰,۲۱ درصد پاسخگویان، در حد کم است. متغیر درآمد و هزینه و توزیع ثروت در این پژوهش توسط ۳ گویه سنجش گردیده است. در قلمرو درآمد و هزینه و توزیع ثروت بالاترین رضایت مربوط به گویه رضایتمندی از هزینه‌های زندگی است که ۵۲,۳۵ درصد از پاسخگویان گزینه رضایتمندی کم را انتخاب کرده‌اند. بیشترین نارضایتی مردم مربوط به گویه رضایتمندی از توزیع ثروت در جامعه است که رضایتمندی ۶۳,۸۷ درصد پاسخگویان، در حد کم است.

یافته‌های آماره‌های توصیفی در منطقه شماره ۲

شاخص اقتصادی: شاخص اقتصادی دارای ۲ متغیر اشتغال و رضایت شغلی و درآمد و هزینه و توزیع ثروت می‌باشد. نتایج حاصل از نظرات شهروندان در این شاخص در جدول (۶) آورده شده است. متغیر اشتغال و رضایت شغلی در این پژوهش توسط ۲ گویه سنجش گردیده است. در قلمرو اشتغال و رضایت شغلی بالاترین رضایت مربوط به گویه رضایتمندی از میزان ساعات کاری است که ۴۹,۲۱ درصد از پاسخگویان گزینه رضایتمندی متوسط را انتخاب کرده‌اند. بیشترین نارضایتی مردم مربوط به گویه

جدول ۶: آماره‌های شاخص اقتصادی منطقه ۲

ردیف	متغیرها	گویه‌ها	میانگین پاسخ‌ها	مد پاسخ‌ها	پاسخ‌های مد (%)	مجموع عددی پاسخ‌ها
۱	اشتغال و رضایت شغلی	رضایتمندی از امکان انتخاب شغل	۱,۷۰	۲	۶۰,۲۱	۳۲۵
۲	اشتغال و رضایت شغلی	رضایتمندی از میزان ساعات کاری	۲,۴۳	۳	۴۹,۲۱	۴۶۴
۳	درآمد و هزینه و توزیع ثروت	رضایتمندی از میزان درآمد	۱,۶۹	۲	۵۸,۶۴	۳۲۳
۴	درآمد و هزینه و توزیع ثروت	رضایتمندی از هزینه‌های زندگی	۱,۹۵	۲	۵۲,۳۵	۳۷۳
۵	درآمد و هزینه و توزیع ثروت	رضایتمندی از توزیع ثروت و درآمد جامعه	۱,۷۰	۲	۶۳,۸۷	۳۲۵

رضایت مربوط به گویه روشنایی مناسب معابر در شب می‌باشد که ۵۱,۳۱ درصد از پاسخگویان گزینه رضایتمندی زیاد را انتخاب کرده‌اند. بیشترین نارضایتی مردم مربوط به گویه عدم وجود فضاهای بلااستفاده و متروک است که رضایتمندی ۴۰,۸۴ درصد پاسخگویان، در حد متوسط است. متغیر امنیت

شاخص اجتماعی

شاخص اجتماعی دارای ۳ متغیر امنیت محیطی، مشارکت اجتماعی و تعلق مکانی است که نتایج حاصل از پرسش‌نامه‌ها در جدول (۷) آورده شده است. متغیر امنیت محیطی در این پژوهش توسط ۴ گویه سنجش گردیده است. در قلمرو امنیت محیطی بالاترین

در قلمرو مشارکت اجتماعی بالاترین رضایت مربوط به گویه میزان تمایل به شرکت در امور خیریه و پروژه‌های اجتماعی می‌باشد که ۴۷,۶۴ درصد از پاسخگویان گزینه رضایتمندی زیاد را انتخاب کرده‌اند. بیشترین نارضایتی مردم مربوط به گویه میزان همکاری با نهادهای عمومی در بهسازی و نوسازی است که رضایتمندی ۴۲,۹۳ درصد پاسخگویان، در حد متوسط است.

محیطی در این پژوهش توسط ۳ گویه سنجش گردیده است. در قلمرو تعلق مکانی بالاترین رضایت مربوط به گویه میزان تمایل به گذراندن اوقات فراغت در منطقه می‌باشد که ۴۷,۱۲ درصد از پاسخگویان گزینه رضایتمندی متوسط را انتخاب کرده‌اند. بیشترین نارضایتی مردم مربوط به گویه چقدر منطقه خود را سرزنده می‌دانید؟ است که رضایتمندی ۶۰,۲۱ درصد پاسخگویان، در حد کم است. متغیر مشارکت اجتماعی در این پژوهش توسط ۳ گویه سنجش گردیده است.

جدول ۷: آماره‌های شاخص اجتماعی منطقه ۲

ردیف	متغیرها	گویه‌ها	میانگین پاسخ‌ها	مد پاسخ‌ها	پاسخ‌های مد (%)	مجموع عددی پاسخ‌ها
۱	امنیت محیطی	امنیت تردد در ساعات پایانی شب	۲,۴۳	۳	۴۲,۹۳	۴۶۴
۲	امنیت محیطی	عدم وجود فضاهای بلااستفاده و متروک	۲,۳۴	۳	۴۰,۸۴	۴۴۸
۳	امنیت محیطی	عدم تردد افراد شرور و بزهکار	۲,۳۴	۳	۴۱,۸۸	۴۴۷
۴	امنیت محیطی	روشنایی مناسب معابر در شب	۳,۶۵	۴	۵۱,۳۱	۶۹۷
۵	تعلق مکانی	چقدر منطقه خود را سرزنده میدانید؟	۱,۷۰	۲	۶۰,۲۱	۳۲۴
۶	تعلق مکانی	احساس تعلق به منطقه	۱,۷۳	۲	۵۳,۴۰	۳۳۱
۷	تعلق مکانی	میزان تمایل به گذراندن اوقات فراغت در منطقه	۳,۵۲	۳	۴۷,۱۲	۶۷۳
۸	مشارکت اجتماعی	میزان تمایل به شرکت در امور خیریه و پروژه‌های اجتماعی	۲,۶۱	۳	۴۷,۶۴	۴۹۸
۹	مشارکت اجتماعی	میزان همکاری با نهادهای عمومی در بهسازی و نوسازی	۲,۴۶	۳	۴۲,۹۳	۴۶۹
۱۰	مشارکت اجتماعی	چه حد احساس خوبی از مشارکت با دیگران دارید؟	۲,۵۲	۳	۴۶,۰۷	۴۸۱

شاخص کالبدی

است. متغیر فضای سبز در این پژوهش توسط ۲ گویه سنجش گردیده است. در قلمرو فضای سبز بالاترین رضایت مربوط به گویه وجود تعداد کافی پارک و فضای سبز است که ۵۸,۶۴ درصد از پاسخگویان گزینه رضایتمندی متوسط را انتخاب کرده‌اند. بیشترین نارضایتی مردم مربوط به گویه توزیع مناسب فضای سبز است که رضایتمندی ۵۱,۸۳ درصد پاسخگویان، در حد کم است. متغیر امکانات و خدمات در این پژوهش توسط ۴ گویه سنجش گردیده است. در قلمرو امکانات و خدمات بالاترین رضایت مربوط به گویه دسترسی مناسب به خدمات بانکی است که ۴۷,۱۲ درصد از پاسخگویان گزینه رضایتمندی زیاد را

این شاخص دارای ۳ متغیر حمل و نقل و فضای سبز و امکانات و خدمات می‌باشد. نتایج حاصل از نظرات شهروندان در این شاخص در جدول (۸) آورده شده است. متغیر حمل و نقل در این پژوهش توسط ۴ گویه سنجش گردیده است. در قلمرو حمل و نقل بالاترین رضایت مربوط به گویه رضایتمندی از هزینه حمل و نقل عمومی است که ۵۰,۲۶ درصد از پاسخگویان گزینه رضایتمندی متوسط را انتخاب کرده‌اند. بیشترین نارضایتی مردم مربوط به گویه میزان دسترسی به ایستگاه‌های اتوبوس و تاکسی است که رضایتمندی ۶۰,۷۳ درصد پاسخگویان، در حد کم

انتخاب کرده‌اند. بیشترین نارضایتی مردم مربوط به رضایتمندی ۶۹,۱۱ درصد پاسخگویان، در حد بسیار گویه دسترسی مناسب به خدمات فرهنگی است که کم است.

جدول ۸: آماره‌های شاخص کالبدی منطقه ۲

ردیف	متغیرها	گویه ها	میانگین پاسخ‌ها	مد پاسخ‌ها	پاسخ‌های مد(%)	مجموع عددی پاسخ‌ها
۱	حمل‌ونقل	میزان رضایتمندی از تردد در سطح منطقه	۲,۸۵	۳	۴۶,۶۰	۵۴۴
۲	حمل‌ونقل	میزان دسترسی به ایستگاه‌های اتوبوس و تاکسی	۱,۶۳	۲	۶۰,۷۳	۳۱۱
۳	حمل‌ونقل	رضایتمندی از هزینه حمل‌ونقل عمومی	۳,۵۱	۳	۵۰,۲۶	۶۷۱
۴	حمل‌ونقل	دسترسی مناسب به پارکینگ عمومی	۱,۸۰	۲	۵۴,۹۷	۳۴۴
۵	فضای سبز	توزیع مناسب فضای سبز	۲,۵۱	۲	۵۱,۸۳	۴۳۰
۶	فضای سبز	وجود تعداد کافی پارک و فضای سبز	۱,۸۹	۳	۵۸,۶۴	۳۶۱
۷	امکانات و خدمات	دسترسی مناسب به خدمات بانکی	۳,۲۸	۴	۴۷,۱۲	۶۲۶
۸	امکانات و خدمات	دسترسی مناسب به خدمات بهداشتی	۲,۴۸	۳	۵۱,۳۱	۴۷۳
۹	امکانات و خدمات	دسترسی مناسب به خدمات فرهنگی	۱,۳۷	۱	۶۹,۱۱	۲۶۱
۱۰	امکانات و خدمات	دسترسی مناسب به خدمات آموزشی	۲,۴۳	۳	۴۸,۶۹	۲۶۴

شاخص زیست‌محیطی

که رضایتمندی ۶۱,۸۷ درصد پاسخگویان، در حد کم بوده است. متغیر بهداشت محیط در این پژوهش توسط ۳ گویه سنجش گردیده است. در قلمرو بهداشت محیط بالاترین رضایت مربوط به گویه برخورداری از آب آشامیدنی سالم می‌باشد که ۵۱,۳۸ درصد از پاسخگویان گزینه رضایتمندی زیاد را انتخاب کرده‌اند. بیشترین نارضایتی مردم مربوط به گویه وجود سطل و مخازن زباله در معابر است که رضایتمندی ۶۳,۸۷ درصد پاسخگویان، در حد کم است.

شاخص زیست‌محیطی دارای ۲ متغیر آلودگی هوا و آلودگی صوتی و بصری و بهداشت محیط می‌باشد که نتایج حاصل از پرسش‌نامه‌ها در جدول (۹) آورده شده است. متغیر آلودگی هوا و صوتی و بصری در این پژوهش توسط ۳ گویه سنجش گردیده است. در قلمرو آلودگی هوا و صوتی و بصری بالاترین رضایت مربوط به گویه نبود آلودگی هوا ناشی از وسایل نقلیه می‌باشد که ۵۹,۱۶ درصد از پاسخگویان گزینه رضایتمندی متوسط را انتخاب کرده‌اند. بیشترین نارضایتی مردم مربوط به گویه وجود مبلمان مناسب در منطقه است

جدول ۹: آماره‌های شاخص زیست‌محیطی منطقه ۲

ردیف	متغیرها	گویه ها	میانگین پاسخ‌ها	مد پاسخ‌ها	پاسخ‌های مد(%)	مجموع عددی پاسخ‌ها
۱	آلودگی هوا و صوتی و بصری	نبود آلودگی هوا ناشی از وسایل نقلیه	۳,۴۱	۳	۵۹,۱۶	۶۵۲
۲	آلودگی هوا و صوتی و بصری	نبود آلودگی صوتی ناشی از سروصدای وسایل نقلیه	۲,۴۳	۲	۴۹,۲۱	۴۶۵
۳	آلودگی هوا و صوتی و بصری	وجود مبلمان مناسب در منطقه	۱,۶۵	۲	۶۱,۸۷	۳۱۵
۴	بهداشت محیط	برخورداری از آب آشامیدنی سالم	۳,۴۹	۴	۵۱,۳۸	۶۶۷
۵	بهداشت محیط	نظافت مناسب معابر	۳,۱۸	۴	۴۲,۴۰	۶۰۸
۶	بهداشت محیط	وجود سطل و مخازن زباله در معابر	۱,۷۷	۲	۶۳,۸۷	۳۳۸

است. آزمون T، مهم‌ترین آزمون آماری پارامتریک است که در آن فاصله میانگین جامعه با نقطه مورد نظر قابل اندازه‌گیری است. نتایج حاصله را در جدول (۱۰) مشاهده شده است. طبق نتایج به دست آمده شاخص رضایتمندی کل در سطح متوسط قرار داشته است.

یافته‌های تحلیل آماری استنباطی در منطقه شماره ۱: جهت حصول به اینکه جامعه مطالعه شده، از نظر شاخص‌های کیفیت زندگی در چه سطحی قرار داشته است، هریک از قلمروهای کیفیت زندگی به طور جداگانه از طریق آزمون T مورد آزمون قرار داده شده

جدول ۱۰- نتایج آزمون T متغیرهای ۱۰ گانه منطقه ۱

شاخص	آماره T	درصد اطمینان	میانگین	انحراف معیار	اختلاف میانگین
امنیت محیطی	-۱۳,۲۸	۹۹	۳,۵۴	-۰,۹۳	-۰,۴۷
تعلق مکانی	۸,۶۵	۹۹	۳,۸۲	۰,۸۷	۰,۳۲
مشارکت اجتماعی	۶,۰۸	۹۹	۳,۶۸	۰,۸۵	۰,۱۸
آلودگی هوا و صوتی و بصری	-۱۷,۶۱	۹۹	۲,۸۸	۱,۱۱	-۰,۸۲
بهداشت محیط	-۶,۷۳	۹۹	۲,۸۸	۱,۱۱	-۰,۱۳
اشتغال و رضایت شغلی	-۵,۳۶	۹۹	۲,۶۰	۰,۷۳	-۰,۲
درآمد و هزینه و توزیع ثروت	-۵,۲	۹۹	۲,۴۴	۰,۷۴	-۰,۱۶
حمل و نقل	-۸,۲	۹۹	۲,۷۰	۰,۹۹	-۰,۲۹
فضای سبز	۳,۶۱	۹۹	۳,۲۴	۰,۷۳	۰,۱۴
امکانات و خدمات	-۲,۸۷	۹۹	۳,۳۶	۱,۳۳	-۰,۱۳
رضایتمندی کل	-۴,۰۹	۹۹	۳,۱۱	۰,۷۵	-۰,۱۶

جدول ۱۱: نتایج آزمون T متغیرهای ۱۰ گانه منطقه ۲

شاخص	آماره T	درصد اطمینان	میانگین	انحراف معیار	اختلاف میانگین
امنیت محیطی	-۱۲,۷۹	۹۹	۲,۷۶	۰,۹۴	-۰,۴۴
تعلق مکانی	-۱۰,۳۶	۹۹	۲,۳۲	۱,۱۰	-۰,۴۸
مشارکت اجتماعی	۰,۷۴	۹۹	۲,۵۳	۰,۸۸	۰,۰۳
آلودگی هوا و صوتی و بصری	-۸,۹۴	۹۹	۲,۳۷	۱,۰۳	-۰,۴۳
بهداشت محیط	-۶,۷	۹۹	۲,۸۲	۱,۰۱	-۰,۲۸
اشتغال و رضایت شغلی	-۱۱,۳۵	۹۹	۲,۰۷	۰,۷۵	-۰,۴۳
درآمد و هزینه و توزیع ثروت	-۰,۶۹	۹۹	۱,۷۸	۰,۶۳	۰,۰۲
حمل و نقل	۹,۳۶	۹۹	۲,۴۵	۱,۰۳	۰,۳۵
فضای سبز	-۲,۴۰	۹۹	۲,۴۲	۰,۶۲	-۰,۰۸
امکانات و خدمات	-۱۱,۵۲	۹۹	۲,۳۹	-۰,۴۱	۰,۹۹
رضایتمندی کل	-۵,۴۷	۹۹	۲,۳۹	۰,۷۶	-۰,۰۸

مربوط به شاخص‌های درآمد و هزینه و توزیع ثروت و همچنین اشتغال و رضایت شغلی با میانگین‌های ۲,۴۴ و ۲,۶۰ نشان داده شده است.

یافته‌های تحلیل آماری استنباطی در منطقه شماره ۲: مطابق نتایج به دست آمده از جدول (۱۱)،

شاخص تعلق مکانی با ضریب ۳,۸۲ بالاترین سطح رضایتمندی از کیفیت زندگی را در منطقه مورد مطالعه دارد. شاخص مشارکت اجتماعی با میانگین ۳,۶۸ بعد از شاخص تعلق مکانی بیشترین رضایتمندی ساکنان را به دنبال داشته است. پایین‌ترین سطح رضایتمندی

می‌باشد. میزان رضایت از قلمرو اشتغال و رضایت شغلی، با میانگین پاسخ ۲,۶۰ از ۵ پایین‌تر از میانگین است. پایین بودن رضایتمندی در این قلمرو ناشی از عدم امکان شغل مناسب و ساعات کاری می‌باشد.

در قلمرو میزان رضایت از قلمرو درآمد و هزینه و توزیع ثروت، میانگین ۲,۴۴ حاصل شده است که نشان می‌دهد رضایت مردم پایین‌تر از میانگین است که ناشی از هزینه‌های زندگی بالا، عدم توزیع مناسب ثروت و درآمد در جامعه است. میزان رضایت از قلمرو حمل‌ونقل، با میانگین پاسخ ۲,۷۰ از ۵ پایین‌تر از میانگین است. از عوامل این میانگین می‌توان به دسترسی نامناسب به پارکینگ عمومی و ایستگاه‌های اتوبوس و تاکسی اشاره نمود. میزان رضایت از قلمرو فضای سبز، با میانگین پاسخ ۳,۲۴ از ۵ بالاتر از میانگین است که ناشی از توزیع مناسب و تعداد کافی فضاهای سبز می‌باشد و میزان رضایت از قلمرو امکانات و خدمات، با میانگین پاسخ ۳,۳۶ از ۵ بالاتر از میانگین است. که ناشی از دسترسی مناسب به خدمات بانکی و آموزشی است.

نتایج حاصله از بررسی هریک از شاخص‌های ۱۰ گانه کیفیت زندگی در منطقه ۲ شهر بهبهان حاکی از آن است که میزان رضایت کلی در این منطقه ۲,۳۹ از ۵ و پایین‌تر از میانگین است. میزان رضایت از قلمرو امنیت محیطی، با میانگین پاسخ ۲,۷۶ از ۵ پایین‌تر از میانگین است که ناشی از تردد اقشار شرور، وجود فضاهای متروک در منطقه و امنیت پایین تردد در ساعات پایانی شب می‌باشد. میزان رضایت از قلمرو تعلق مکانی، با میانگین پاسخ ۲,۳۲ از ۵ پایین‌تر از میانگین است. این امر به عوامل احساس تعلق پایین به منطقه و تمایل پایین به گذراندن اوقات فراغت در منطقه وابسته است. میزان رضایت از قلمرو مشارکت اجتماعی، با میانگین پاسخ ۲,۵۳ از ۵ پایین‌تر از میانگین است. این امر می‌تواند متأثر از همکاری کم با نهادهای عمومی و عدم احساس خوب از مشارکت با دیگران باشد.

در حوزه رضایت از قلمرو آلودگی هوا و صوتی و بصری، به علت عدم وجود مبلمان مناسب در منطقه و

شاخص رضایتمندی کل در سطح کم قرار داشته است. شاخص بهداشت محیط با ضریب ۲,۸۲ بالاترین سطح رضایتمندی از کیفیت زندگی را در منطقه مورد مطالعه دارد. شاخص امنیت اجتماعی با میانگین ۲,۷۶ بیشترین میزان رضایتمندی را بعد از شاخص بهداشت محیط دارد. پایین‌ترین سطح رضایتمندی مربوط به شاخص‌های درآمد و هزینه و توزیع ثروت و همچنین اشتغال و رضایت شغلی با میانگین‌های ۲,۰۷ و ۱,۷۸ می‌باشد.

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

نتایج حاصل از بررسی هر یک از شاخص‌های ۱۰ گانه کیفیت زندگی در منطقه ۱ شهر بهبهان حاکی از آن است که میزان رضایت کلی در این منطقه ۳,۱۱ از ۵ و بالاتر از میانگین نشان داده شده است. میزان رضایت از قلمرو امنیت محیطی، با میانگین پاسخ ۳,۵۴ از ۵ بالاتر از میانگین است. این امر ناشی از مطلوب بودن نسبی امنیت تردد در ساعات پایانی شب، روشنایی مناسب معابر در شب و عدم تردد افراد شرور و بزهکار در این منطقه است. در حوزه رضایت از قلمرو تعلق مکانی به دلیل سرزنده بودن منطقه و احساس تعلق ساکنان و تمایل به گذراندن اوقات فراغت در منطقه، میزان رضایت بالاتر از میانگین و در حد ۳,۸۲ ارزیابی شده است. از دیدگاه ساکنان محدوده مورد مطالعه میزان رضایت از قلمرو مشارکت اجتماعی، با میانگین پاسخ ۳,۶۸ از ۵ بالاتر از میانگین است که دلایل این امر را می‌توان به تمایل به شرکت در امور خیریه، همکاری با نهادهای عمومی در بهسازی و نوسازی احساس خوب ساکنان در مشارکت با دیگران نسبت داد. میزان رضایت از قلمرو آلودگی هوا و صوتی و بصری، با میانگین پاسخ ۲,۸۸ از ۵ پایین‌تر از میانگین است که از عوامل آن می‌توان به آلودگی کم هوا ناشی از وسایل نقلیه و سروصدای کم این وسایل اشاره داشت. میانگین ۲,۸۸ در قلمرو بهداشت محیط نشان می‌دهد که میزان رضایتمندی پایین‌تر از میانگین است که ناشی از رضایت پایین شهروندان از کمبود مخازن زباله در معابر این منطقه

- احداث پارکینگ‌های عمومی در مکان‌های شلوغ منطقه

- راه‌اندازی سینما و احداث کتابخانه و فرهنگسرا جهت بهبود خدمات فرهنگی منطقه

پیشنهاد‌های بهبود کیفیت زندگی در منطقه ۲

- تبدیل فضاهای بلااستفاده و متروک به فضای سبز

- ایجاد برنامه‌های تفریحی در سطح منطقه ترغیب ساکنان به انجام فعالیت‌های اجتماعی

- برنامه‌ریزی برای ایجاد مبلمان مناسب در منطقه

- بهینه‌سازی توزیع فضای سبز منطقه

- راه‌اندازی مکان‌هایی برای تهیه اجناس به‌صورت ارزان‌تر توسط ساکنان

- قرار دادن سطل و مخازن زباله در محله‌های منطقه ۲

- احداث ایستگاه‌های تاکسی و اتوبوس با توزیع مناسب در منطقه

- احداث پارکینگ‌های عمومی در مکان‌های شلوغ منطقه

- راه‌اندازی سینما و احداث کتابخانه و فرهنگسرا جهت بهبود خدمات فرهنگی منطقه

منابع

۱- آسایش، حسین. ۱۳۸۰. سنجش کیفیت زندگی در یک‌صد شهر بزرگ جهان. فصلنامه مدیریت شهری، شماره ۸.

۲- امینی، مهدی. ۱۳۸۵. شاخص‌های کیفیت زندگی شهروندی و نقش و وظایف دولت. هفتمین کنفرانس بین‌المللی مدیران کیفیت، مجموعه همایش‌های بین‌المللی اجلاس تهران.

۳- بدری، سید علی. محمدرضا رضوانی و مجید قرن جیک. ۱۳۹۲. سنجش شاخص‌های ذهنی کیفیت زندگی در نواحی روستایی مطالعه موردی (دهستان جعفریای جنوبی شهرستان ترکمن). مجله جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی، سال ۲۴، شماره ۲.

۴- پژوهان، موسی. مصطفی قدمی. ۱۳۹۰. تحلیل فضایی شاخص‌های شهر سالم با روش خوشه‌بندی فازی سی مینز و مدل تاپسیس مطالعه موردی نقاط شهری استان مازندران. مجله پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، سال دوم، شماره ۶.

آلودگی صوتی میزان رضایت پایین‌تر از میانگین و در حد ۲,۳۷ ارزیابی شده است. از دیدگاه ساکنان منطقه مورد مطالعه، رضایت از قلمرو بهداشت محیط در حد مناسبی قرار ندارد که دلیل این امر را می‌توان عدم وجود مخازن زباله به تعداد کافی در منطقه دانست. میانگین این قلمرو پایین‌تر از حد میانگین و معادل ۲,۸۲ به دست آمده است

میزان رضایت از قلمرو اشتغال و رضایت شغلی، با میانگین پاسخ ۲,۰۷ از ۵ پایین‌تر از میانگین است. پایین بودن رضایت در این قلمرو را می‌توان وابسته به عواملی چون عدم رضایت از امکان انتخاب شغل مناسب و میزان ساعات کاری دانست. میانگین ۱,۷۸ در قلمرو درآمد و هزینه و توزیع ثروت، نشان می‌دهد که میزان رضایت پایین‌تر از میانگین است که ناشی از درآمد پایین، هزینه‌های بالای زندگی و توزیع نامناسب ثروت و درآمد در جامعه است. میزان رضایت از قلمرو حمل و نقل، با میانگین پاسخ ۲,۴۵ از ۵ پایین‌تر از میانگین است. این رضایتمندی پایین می‌تواند ناشی از دسترسی نامناسب به ایستگاه‌های اتوبوس و تاکسی و پارکینگ‌های عمومی باشد. در بخش رضایت از قلمرو فضای سبز، به علت عدم توزیع مناسب فضای سبز و تعداد کم آن‌ها، میزان رضایت پایین‌تر از حد میانگین و در حد ۲,۴۲ به دست آمده است. میزان رضایت از قلمرو امکانات و خدمات، با میانگین پاسخ ۲,۳۹ از ۵ پایین‌تر از میانگین است. از عوامل تأثیرگذار در این میانگین پایین می‌توان به دسترسی نامناسب به خدمات فرهنگی و آموزشی و خدمات بانکی اشاره نمود.

پیشنهادها

پیشنهاد‌های بهبود کیفیت زندگی در منطقه ۱

- توجه به روشنایی معابر که به فضاهای جرم‌خیز تبدیل نشود

- برنامه‌ریزی برای ایجاد مبلمان مناسب در منطقه

- قرار دادن سطل و مخازن زباله در محله‌های منطقه ۱

- احداث ایستگاه‌های تاکسی و اتوبوس با توزیع مناسب در منطقه

- راهنما: رضا پورجعفر، دانشگاه تربیت مدرس، دانشکده هنر، گروه شهرسازی.
- ۱۶- لطفی، صدیقه، سجاد صابری. ۱۳۹۱. ارزیابی کیفیت زندگی شهری با استفاده از روش تصمیم‌گیری چند معیاری. نشریه جغرافیا و مطالعات محیطی، دوره ۱، شماره ۴.
- ۱۷- نجات، سحرناز، علی منتظری و کورش هلاکوئی و سیدرضا مجدزاده. ۱۳۸۶. کیفیت زندگی مردم شهر تهران بر اساس پرسش‌نامه BREF-WHOQOL. فصلنامه حکیم، جلد ۱۰ شماره ۳.
- ۱۸- نجفی کانی، علی اکبر. علیرضا خواجه شاهکوهی و شهرام مهدوی. ۱۳۹۴. سنجش شاخص‌های توسعه در مناطق شهری با تاکید بر کیفیت زندگی مطالعه موردی: شهر کاشان. مجله آمایش جغرافیایی فضا، سال پنجم، شماره ۱۶.
19. Allen, Voget and Cordes. 2002. Quality of life in rural Nebraska: Trends and changes. Institute of Agriculture and Natural Resources.
20. Das, D. 2008. Urban Quality of Life: A case study of Guwahati, Social Indicators Research, Vol. 88.
21. Epley, Menon. 2008. A Method of Assembling Cross-sectional Indicators into a Community Quality of Life, Soc Indic Res, Vol. 88.
22. Geelen, Huijbregts, den Hollander, Ragas, Van Jaarsveld and De Zwart. 2009. Confronting environmental pressure, environmental quality and human health impact indicators of priority air emissions. Atmospheric Environment, Vol. 43.
23. Khizindar. 2009. Quality of Life in Developing Countries: An Empirical Investigation. The Journal of American Academy of Business, Cambridge, Vol. 14
24. Lee, 2008. Subjective quality of life measurement in Taipei. Building and Environment, Vol. 43
25. Mason. Valente and Coatsworth and Mennis and Lawrence and Zelenak. 2010. Place based social network quality and correlates of substance use among urban adolescents. Journal of Adolescence, Vol. 33.
- ۵- حاتمی‌نژاد، حسین. احمد پوراحمد و حسین منصوریان و عباس رجایی. ۱۳۹۲. تحلیل مکانی شاخص‌های کیفیت زندگی در شهر تهران، مجله پژوهش‌های علوم انسانی، دوره ۴۵، شماره ۴.
- ۶- حافظنیا، محمدرضا. ۱۳۸۹. مقدمه‌ای بر روش تحقیق در علوم انسانی، چاپ هفدهم، تهران، انتشارات سمت.
- ۷- رضوانی، محمد. رضا شکیبیا، علیرضا منصوریان، حسین منصوریان. ۱۳۸۷. ارزیابی کیفیت زندگی در نواحی روستایی. فصلنامه رفاه اجتماعی، سال هشتم، شماره ۳۰ و ۳۱.
- ۸- رهنما، محمدرحیم. زهرا افشار و محمدمحسن رضوی. ۱۳۹۰. تحلیل شاخص‌های شهرسالم در محله بهارستان شهر مشهد. سومین کنفرانس برنامه ریزی و مدیریت شهری.
- ۹- زیاری، کرامت اله. محمد حسین جهانباانژاد. ۱۳۸۸. دیدگاه‌ها و نظریات شهر سالم، فصلنامه شهرداری‌ها، سال نهم، شماره ۹۵.
- ۱۰- شیخی، محمدتقی. ۱۳۸۶. بودجه و رفاه خانواده در شهر تهران مطالعه‌ای جامعه‌شناختی از کیفیت زندگی خانواده. مجله علوم اجتماعی دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد.
- ۱۱- عزیزپور، فرهاد. حسن افراخته و مریم شامانیان. ۱۳۹۳. تحلیل فضایی کیفیت زندگی در سکونتگاه‌های روستایی مورد: دهستان قرق شهرستان گرگان. فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، سال سوم، شماره ۱.
- ۱۲- غفاری، غلامرضا. رضا امیدی. ۱۳۸۷. کیفیت زندگی در برنامه‌های عمرانی و توسعه در ایران. فصلنامه رفاه اجتماعی، سال هشتم، شماره ۳۰ و ۳۱.
- ۱۳- فرجی‌ملائی، امین. محمدتقی رهنمایی، حسین حاتمی‌نژاد، آزاده عظیمی. ۱۳۹۱. تحلیلی بر مفهوم کیفیت زندگی شهری در شهر بابلسر، جغرافیا و آمایش شهری- منطقه‌ای، سال دوم، شماره ۵.
- ۱۴- قالیباف، محمداقبر. مهدی رمضان زاده لسبویی و اسلام یاری شگفتی. ۱۳۸۸. سنجش میزان رضایتمندی ساکنان روستایی از کیفیت زندگی و آثار آن بر امنیت نقاط مرزی مطالعه موردی (بخش نوسرد استان کرمانشاه). فصلنامه روستا و توسعه، سال ۱۲، شماره ۳.
- ۱۵- کوکبی، افشین. ۱۳۸۴. برنامه‌ریزی کیفیت زندگی شهری. مطالعه موردی: شهر خرم‌آباد. رساله ارشد،

- development of rural community in west Bangal, India. Rural Development, Vol. 15.
30. Westaway, 2006. A longitudinal investigation of satisfaction with personal and environmental quality of life in an informal South African housing settlement, Doornkop, Soweto, Habitat International, Vol. 30.
31. Wang, Stanton and Fang. 2010. The influence of social stigma and discriminatory experience on psychological distress and quality of life among rural-to-urban migrants in China. Social Science & Medicine, Vol. 1.
26. Santos, Martins. 2007. Monitoring Urban Quality of Life: The Porto Experience. Social Indicators Research, Vol. 80.
27. Sharkey, Lynn. 2009. Evaluation of Performance Measures For Economic Development And Quality of Life in Rural Indiana Counties. Master of Science Thesis, Purdue University Graduate School.
28. Pacione. 2003. Urban environmental quality and human wellbeing- a social geographical perspective, Landscape and Urban Planning, Vol. 65.
29. Pal, Kumar. 2005. Quality of life concept for the evaluation of societal

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی